

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДОКТРИН КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

УДК 343.322

DOI: 10.31733/17-03-2023-289-291

Василь БЕРЕЗНЯК

завідувач кафедри
кримінального права та кримінології,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

Валентин ЛЮДВІК

доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМІ ПУБЛІЧНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ ГРОМАДЯНИНОМ УКРАЇНИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У зв'язку з військовою агресією російської федерації 03 березня 2022 року Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, а саме доповнила його ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» [1]. Дана стаття Кримінального кодексу містить 8 частин та примітки.

Зокрема, ч. 1 ст. 111-1 КК України передбачає кримінальну відповідальність за: «Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України» [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 2 КК підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом [2]. Отже, правовими (юридичними) підставами кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність у формі публічного заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України є діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК.

Склад кримінального правопорушення передбачений ч. 1 ст. 111-1 КК, як і будь-який інший, складається з наступних елементів: об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Родовим об'єктом кримінального правопорушення, виходячи з розташування статті, виступають суспільні відносини у сфері охорони основ національної безпеки України. Національна безпека (ст. 1 ЗУ «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року) – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення

свободи слова та інформаційної безпеки, кібербезпеки та кіберзахисту, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [3].

Безпосереднім основним об'єктом виступають суспільні відносини в сфері захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України.

З об'єктивної сторони кримінальне правопорушення може вчинятися в одній із наступних форм:

- публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України;
- публічне заперечення громадянином України встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України;
- публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора;
- публічні заклики громадянином України до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора;
- публічні заклики громадянином України до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.

ПУБЛІЧНИЙ, тобто який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний [4].

ЗАПЕРЕЧЕННЯ, я, с. – невизнання існування, значення, доцільності чого-небудь [5].

В примітці до ст. 111-1 КК законодавець роз'яснює, що публічним вважається поширення закликів або висловлення заперечення до невизначеного кола осіб, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації [6].

Таким чином під публічним запереченням громадянином України здійснення збройної агресії проти України слід розуміти висловлення невизнання громадянином України здійснення збройної агресії проти України, яке відбувається в присутності публіки, людей; прилюдно, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації.

Під публічним запереченням встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України слід розуміти невизнання громадянином України встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України, яке відбувається в присутності публіки, людей; прилюдно, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації.

ЗАКЛИК у, ч. – звертання до певної групи людей, у якому в стислій формі висловлено провідну ідею часу, політичну вимогу, завдання; відозва, гасло [6].

Тобто під публічними закликами в цій статті слід розуміти звертання до невизначеного кола осіб, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора; до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.

Кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї із дій вказаних в диспозиції зазначеної статті.

Суб'єктом кримінального правопорушення передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК України є фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла віку з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність і яка є громадянином України.

Громадянин України – особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України [7].

Кримінальна відповідальність за вчинення цього кримінального правопорушення може наставати лише з 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується умисною формою вини у вигляді тільки прямого умислу. Громадянин України усвідомлює, що він публічно заперечує здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічно закликає до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України і бажає так діяти.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що норма, передбачена ч. 1 ст. 111-1 КК є формальним складом кримінального правопорушення, яке вважається закінченим з моменту вчинення дій вказаних законодавцем в диспозиції статті.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>.

2. Кримінальний кодекс України. Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про основи національної безпеки України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>.

4. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. К. : Наукова думка, 1970-1980. Т. 7. С. 383.

5. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. К. : Наукова думка, 1970-1980. Т. 3. С. 250.

6. Кримінальний кодекс України – Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Про громадянство України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.

УДК 343.322

DOI: 10.31733/17-03-2023-291-292

Оксана ГРИТЕНКО

професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЧИ В БОЙОВІЙ ОБСТАНОВЦІ

Євроінтеграційні процеси, наближення вітчизняного кримінального законодавства до міжнародних стандартів, застосування інноваційних підходів, теоретичне та законодавче осмислення перегляду існуючого законодавства має здійснюватися на декількох рівнях: у відповідності до міжнародно-правових стандартів та з урахуванням позитивного теоретичного та законодавчого досвіду зарубіжних країн, вітчизняних традицій теорії та законодавчої практики, системо-обумовлюючих зв'язків, існуючих соціальних, економічних, політичних та інших проблем у державі.

Такий підхід (реформування) практично кожної сфери життєдіяльності суспільства не може не потягнути за собою інтенсивність внесення змін у чинне кримінальне законодавство. Процеси криміналізації та декриміналізації, пеналізації і депеналізації, а також диференціації і уніфікації кримінально відповідальності, з одного боку, скасовують кримінально-протиправний характер окремих видів поведінки, тим самим пом'якшують покарання, з іншого, – посилюють значення взаємообумовлюючих та системних зв'язків між нормами, що не завжди дає той результат якого бажає законодавець. Відповідно, постає питання щодо актуальності чинних і запропонованих у кримінальному законодавстві нових положень, зокрема і щодо внесення останніх змін до ч. 1 ст. 75 Кримінального кодексу України (далі – КК України) стосовно обмежень, закріпленого у вказаній кримінально-правовій нормі застосування звільнення під відбування покарання з випробуванням по